

**Projev Helgy Hoškové-Weissové,
bývalé vězenkyně nacistického vyhlazovacího tábora Auschwitz-Birkenau,
u příležitosti Dne památky obětí holocaustu
a předcházení zločinům proti lidskosti
Senát Parlamentu České republiky,
27. ledna 2022**

Jsem jednou z posledních přeživších. Shodou šťastných náhod jsem přežila Terezín, Osvětim, pracovní tábor ve Freibergu. Byla jsem osvobozena v Mauthausenu 5. května 1945 americkou armádou. Nebudu Vám dnes vyprávět svůj příběh. Všechno jsem už mnohokrát řekla a napsala mimo jiné ve dvou knihách: „Deník 1938-1945“ a „Nikdo nás nečekal“. Jsem akademická malířka. Vždycky do obrazů vkládám zážitky, a pocity. Uměním lze působit a ovlivňovat myšlení. Bojovat se může i uměleckou tvorbou. Kultura nám v Terezíně pomáhala přežít. Díla přežívají své tvůrce. Snad budou mé obrazy oslovovat a vybízet diváky k zamyšlení a můj hlas bude znít i potom, až tady nebudu. O holocaustu bylo napsáno mnoho knih a natočeno bezpočet filmů. Stále za mnou docházejí a dotazují se novináři a filmaři. Každý z nich se domnívá, že stvoří něco originálního a senzačního, hlavně lukrativního. Tvůrcům vždy opakuji: "Nic si nevymýšlejte, fakta překonají veškerou vaši fantazii.

O holocaust se po válce dlouho nikdo nezajímal. O terezínském ghettu se po celá léta komunismu nemluvilo. Jezdilo se pouze na Malou pevnost, kde se konaly trzny. V Terezíně autobus ani nezastavil, jako by tam ghetto nikdy nebylo. V budově školy, kde býval chlapecký domov, zřídili muzeum SNB. Teprve v roce 1989 jsme my, bývalí vězni, založili organizaci, kterou jsme nazvali Terezínská iniciativa. S Martou Kottovou jsme se tehdy zúčastnily shromáždění v jakémsi sále v Karlíně. Jednotlivci se hlásili do diskuse. Já jsem se neodvážila, ale Marta vstoupila na pódium a suverénně prohlásila: „My jsme tady za Židy.“ Sešlo se nás pak několik v bytě u Šáři Verešové, přidal se k nám organizačně zkušenější Mirek Kárný a dohodli jsme se, že založíme organizaci bývalých vězňů z Terezína. Ustavující sněm byl v roce 1990 svolán do auly Právnické fakulty Univerzity Karlovy, kde jsme zvolili výbor, organizaci jsme nazvali Terezínská iniciativa. Vytkli jsme si cíl – udržet holocaust v paměti a předávat svědectví dalším generacím. Jedním z prvních konkrétních úkolů, které si Terezínská iniciativa vytkla, bylo dosáhnout toho, aby byla důstojným způsobem uchována vzpomínka na transporty, které z Prahy odcházely nejprve do Lodže a pak do Terezína. Nebyli jsme první, kdo s touto myšlenkou přišel. Už v polovině šedesátých let byla zhotovena pamětní deska, dílo Břetislava Bendy, a měla být umístěna v místech bývalého Radiotrhu. Avšak zásahem obvodního výboru KSČ na Praze 7 byla její instalace znemožněna s nesmyslným odůvodněním – vzhledem k politice státu Izrael vůči Arabům. Dlouholetý zápas za změnu tohoto rozhodnutí, v němž největší aktivitu projevoval architekt Šanda, vždy skončil odmítavým rozhodnutím obvodního výboru KSČ. Na jaře 1989 byla část této desky převezena do Terezína a zasazena do městských hradeb. V únoru 1990 jsme se obrátili na primátora hlavního města Prahy s myšlenkou nové pamětní desky v místě shromaždiště Židů a získali jsme jeho podporu. Byla jsem požádána, abych pamětní desku navrhla a zhotovila. Vytvořila jsem figurální reliéf s textem: „Na památku více než 80 tisíc českých Židů vyvražděných v letech 1941–1945. 45 513 mužů žen a dětí bylo odvečeno z těchto míst.“ Je na ní vyryto i hebrejské slovo JISKOR – Nezapomeň. Pamětní deska byla umístěna na betonovou stěnu před Parkhotelem v

Holešovicích ve Veletržní ulici, na místě bývalého Radiotrhu, kde byly shromažďovány transporty. Slavnostně byla odhalena 16. října 1991, v den padesátého výročí zahájení deportací. Mnoho bývalých vězňů přijelo i ze zahraničí, o některých jsme ani nevěděli, že přežili. Objímali se, líbali, smáli se a plakali radostí i dojetím. Následující den bylo slavnostně otevřeno Muzeum ghetta v Terezíně.

Památník Terezín začal organizovat zájezdy škol a semináře pro učitele a bývalí vězni začali vyprávět svoje příběhy. My přeživší jsme začali podávat svědectví. Byli jsme zváni i do německých škol. Vyprávět o válečných zážitcích není snadné. Někteří to dodnes nedokážou. Dlouho jsme o tom nemluvili. Poměry v lágrech si stejně nelze představit. Když však pseudohistorikové začali tvrdit, že holocaust vůbec neexistoval, už jsme mlčet nemohli. Podávat svědectví pokládáme za svoji povinnost. Při vyprávění svého životního příběhu vidím události živě před sebou a znovu je prožívám. Rozrušuje a unavuje mě to. Když odcházím na přednášku, můj syn to vždy komentuje: "Už zase jdeš do transportu?"

Přízpusobila jsme se současným podmínkám a beseduji se studenty při přednáškách prostřednictvím internetového komunikačního programu Skype.

Dnes někteří lidé přirovnávají pandemická omezení k nacistickým nařízením období holocaustu. Nezařazený poslanec v září 2021 přirovnal očkování proti covidu-19 k pokusům na dětech nacistického lékaře Josefa Mengeleho. Předseda Senátu Parlamentu České republiky před rokem prohlásil „...Považuji za nehorázné, pokud lidé, kteří demonstrují například proti očkování, se označují Davidovou žlutou hvězdou. Je to vyjádření nekonečné neúcty k tomu, co lidé označení žlutou hvězdou zažívali.“ Ano. Historie se opakuje. Antisemitismus, rasismus, xenofobie. Vraždí se pro odlišnou barvu pleti, náboženské vyznání. Totalitní praktiky v mnoha případech přetrvávají. Lidé se bezohledně likvidují pro peníze, ze závisti, pro kariéru. Ulicemi pochodují svobodně skupiny skandující fašistická hesla, stejně jako kdysi Hitlerjugend. Nepodceňujte tyto projevy. Je třeba je potlačit v zárodku.

Ráda bych zakončila svůj projev osobní vzpomínkou,
básní mého tatínka Otto Weisse „Modlitba“
ze sbírky veršů Tak bolely hvězdy,
která vznikla v letech 1938–1944 v Terezíně:

Můj bože, slyšíš mě? Ach ano, jsem to já,
já, kacíř, nevěrec, jenž v úzkosti se ptá
svým hloupým proč a zač na věcí tisícero,
zastřených v tajemné a neprostupné šero,
na význam činů Tvých, jich účel, smysl, cíl,
a proč's tak neblahý nám osud připravil. –

A jestli člověku snad hloubat nepřísluší
o smyslu plánů Tvých, proč dals mu tedy duši,
jež věčně vrávorá nad vražednými srázy,
tápe jen v rozporech a světla nenachází.

Což nikdy nepoznám v té divé matenci
myšlenku neměnnou a zákon jednotící,
mdlý záblesk naděje a stopu bezpečí,
s níž snášet doved bych i zkoušky nejtěžší?

Co vše bych za to dal, být jiným nežli jsem,
mít srdce věřící a klid a pokoj v něm,
být pochyb mučivých a dusné bázně prost...

Když volnost předstírám, je to jen z nouze ctnost,
když vzdornou nevírou se drze vychloubám,
toť maska zoufalce, jenž pláče, je-li sám,
nad lidskou bezmocí a pokorou tak vroucí,
že buď jsi nelidský či stejně nemohoucí,
když můžeš netečně k té zkáze přihlížet,
jíž navždy propadá Tvé dílo a náš svět. –

Anebo z vůle Tvé se svět náš v peklo mění,
že brzy nezbude z něj kámen na kameni? –

Jak prudký hněv a zloba musely to být,
jak strašně muselo Tě lidstvo popudit,
že ze všech nejtvrďší jsi vyřkl nad ním soud:
ať tedy bez boha jde další jeho pouť,
čest, pravda, láska, cit? – to všechno nyní stranou,
ať zvůle s násilím se svatým právem stanou.

Slyšíš mě, bože můj? To já se přišel ptát,
zda kdy zas ožije Tvůj starý dobrý řád.

Sen o něm věrným Tvým dal nést i porobu,
s tou vírou čekali – a klesli do hrobu.

Jak rád bych okusil té víry, byť i klamné,
los i když nejiný snad čeká taky na mne.

Ne, chtěl bych ještě žít, mám život přec tak rád,
chci ještě šťasten být a někdy se i smát,
i já chci při tom být, až archa Noemova
velebně zakotví a vzejde éra nová...

Ach, někdy se mi zdá, jak měl bych k Tobě blíž,
pak zase, vzdechů mých že ani neslyšíš...

Dej, Bože, víru mi, že lid svůj zbavíš pout,
že přec jen nakonec nám nedáš zahynout.